דסד

הלכה ראשונה

מראשון תשלד

דינין מעיין מקח ומלבר ("דיקול")

א) משנה מס' כריתות (סולם ו')
ב) גמ' סוכה דל"ו:
ג) אורחות חסד (חו"מ ר"ה סי"ו)
ד) שו"ת חתם סופר (חו"מ סי' קל"ד)
ה) חצו"ו (מובא בהערות ציות חסד)

א) כריתות (סיקו"ל)

חֲמֵשׁ לַדּוֹת וַדָּאוֹת, חֲמֵשׁ זִיבוֹת וַדָּאוֹת – מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד, וְאוֹכֶלֶת בִּזְבָחִים, וְהַשְּׁאָר עָלֶיהָ חוֹבָה. מַעֲשֶׂה שֶׁעָמְדוּ קְנִים בִּירוּשָׁלַיִם בְּדִינְרֵי זָהָב – אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: הַפַּעוֹן הַזֶּה! לֹא אָלִין הַלַּיְלָה, עַד שֶׁיְּהוּ בְדִינָרִין. נִכְנַס לְבֵית דִּין, וְלִמֵּד: הָאִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ חֲמֵשׁ לַדּוֹת וַדָּאוֹת, חֲמֵשׁ זִיבוֹת וַדָּאוֹת – מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד, וְאוֹכֶלֶת בִּזְבָחִים, וְאֵין הַשְּׁאָר עָלֶיהָ חוֹבָה. וְעָמְדוּ קְנִים בּוֹ בְּיוֹם בִּרְבָעָתַיִם.

ב) סוכה (לו:)

נפקא מינה לגיטי נשים: **מתני'** ר' ישמעאל אומר שלשה הדסים ושתי ערבות לולב אחד ואתרוג אחד אפילו שנים קטומים ואחד אינו קטום ר' טרפון אומר אפי' שלשתן קטומים ר"ע אומר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך הדס אחד וערבה אחת: **גמ'** תניא רבי ישמעאל אומר פרי עץ הדר אחד כפתיקין תמרים אחד ענף עץ עבות שלשה ערבי נחל שתים ואפילו שנים קטומים ואחד שאינו קטום ר' טרפון אומר שלשה ואפי' שלשתן קטומים ר"ע אומר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך הדס אחד וערבה אחת אמר לו ר' אליעזר יכול יהא אתרוג עמהן באגודה אחת אמרת וכי נאמר פרי עץ הדר וכפת תמרים והלא לא נאמר אלא כפת יומנין *שמעכבין זה את זה ת"ל ולקחתם שתהא לקיחה תמה ורבי ישמעאל מה נפשך אי שלימין בעי ליבעי נמי כולהו אי לא בעי שלימין אפי' חד נמי לא אמר ביראה א"ר אמי חזר בו רבי ישמעאל אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי טרפון ואודא שמואל לטעמיה דאמר להו שמואל להנהו דמזבני אסא אשוו וזבינו ואי לא דרישנא לכו כרבי טרפון מ"ט אילימא משום דמיקל ולידרוש להו כרבי עקיבא דמיקל טפי הלהא קטומי שביחד חד ולא קטום לא שכיח:

כרי ערפון. להקל דקטיס כסר: אשוו וזבינו. מכרו כשוה ולא הטעו על דמיהם מפני שמבקשים מכם שנשה הסין וטלימים: ופי' נפ. מקוייס: דרשינא כרי ערפון. דמכשר

רש"י (שם)

ניקנומין: כרי"ש. דלא כמי חלא חד:

ג) אורחות חסד (רה"ה)

ו. וְדַע עוֹד, דְּהוּא הַדִּין לְעִנְיַן מְכִירָה גַּם כֵּן הִצְרִיכָה הַתּוֹרָה, כְּשֶׁיִּהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל דָּבָר מָה לִמְכֹּר, וְנִזְדַּמֵּן לְפָנָיו יִשְׂרָאֵל וּכְנַעֲנִי, יִמְכֹּר לְיִשְׂרָאֵל. וְכֵן הוּא הַדִּין לְעִנְיַן אִם צָרִיךְ לִקְנוֹת, דִּכְתִיב (ויקרא כה, יד): 'וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ', וְאִיתָא בְּסִפְרָא (פרשת בהר פרשתא ג, א): אִם בָּאתָ לִמְכֹּר - תִּמְכֹּר לְיִשְׂרָאֵל חֲבֵרְךָ, וְכֵן אִם בָּאתָ לִקְנוֹת - תִּקְנֶה מִיִּשְׂרָאֵל חֲבֵרְךָ. "וּפְשׁוּט דְּהוּא הַדִּין, אִם צָרִיךְ לִשְׂכֹּר אֵיזֶה דָּבָר לִמְלַאכְתּוֹ, מוּטָב שֶׁיִּשְׂכֹּר מִיִּשְׂרָאֵל, אִם הַתּוֹעֶלֶת מִשְּׁנֵיהֶן בְּשָׁוֶה.

ד) שו"ת חתם

הנה בשו"ת חת"ס (חו"מ קל"ד) כתב דמי שיו שומר תו"מ אינו בכלל עמיתך, ודייק מדברי השטמ"ק בב"מ, שכתב על דברי רש"י עם שאתך במצוות לא תונה, ומשמע דלהא בזה ובזה מיתי ואינו בכלל עמיתו. ור"ל נמצא לדבריו שאין צריך להקדים לו שאינו שותו"מ על פני נכרי.

ה) חצו"ו (מובא בציות חסד)

בקובץ אגרות (מהגר"א וסרמן ע' קס"ב) שכתב להעדיף העסקת נכרים על פני ישראל שאינו שותו"מ, ועי"ש בהערות (מדור א"י הערה 12) שהחזו"א והגרח"ע נחלקו עליו וס"ל שיעדיף העסקת ישראל אף שאינו שותו"מ לפני נכרים, וראייתם מדין צדקה שחובת ב"ד לפרנס הקטנים אף שבידוע יחללו שבת לכשיגדלו. (ועי' בספר פאר הדור ע' מ"א).